

I

1992 metų birželio 6 diena, šeštadienis, 8 valanda ryto

Šįryt iš čiaupo nebėgo vanduo.

Bliurp, bliurp – raugtelėjo dukart it naujagimis, ir tiek.

Nuėjau pas kaimynę, jos bute tvarka. Gal užsukote pagrindinę sklendę, paklausė. Aš? Nenumanau nė kur ji yra, juk žinot, čia gyvenu neseniai, namo grįžtu tik vakarais. Vajė, o jeigu kur išvykstat savaitei, ne-užsukat vandens ir dujų? Aš – ne. Koks neatsargumas, eime, parodysiu.

Ji atidarė spintelę po plautuve, kažką paklibino ir vanduo pasirodė. Matot? Buvot užsukęs. Atsiprašau, aš toks išsiblaškęs. Ak, jau tie *single!* *Exit* kaimynė, dabar jau ir ji kalba angliškai.

Nesinervinti. Poltergeistai neegzistuoja, jie yra tik filmuose. Aš ne somnambulas, o net būdamas somnambulu negalėjau žinoti, kad toji sklendė egzistuoja, kitaip būčiau ją panaudojęs nemiegodamas, nes dušas varva ir kaskart rizikuoju naktį nesumerkti akių, vis girdžiu, kaip laša, lyg būčiau Valdemosoje. Tiesą sakant, dažnai pabundu, tada keliuosi ir einu uždaryti vonios kambario durų, paskui dar ir tų iš miegamojo į koridorių, kad tik negirdėčiau prakeikto lašėjimo.

To negalėjo padaryti nei, ką žinau, kokia elektros iškrova (sklendę reikėjo užsukti ranka), nei pelė – net jeigu būtų ten prabėgusi, niekaip nebūtų įstengusi jos nė pajudinti. Toji sklendė – senovinis geležinis ratas (bute viskas mažiausiai penkiasdešimties metų senumo), be to, surūdijęs. Taigi, tam reikėjo rankos. Humanoido. O aš neturiu židinio, pro kurį būtų galėjusi įkristi didžioji Morgo gatvės beždžionė.

Pasvarstykim. Kiekvienas padarinys turi savo priežastį, bent jau taip sakoma. Atmeskim stebuklą – nežinau, kodėl Dievas būtų turėjęs rūpintis mano dušu, juk jis – ne Raudonoji jūra. Taigi, natūralus padarinys ir natūrali priežastis. Vakar vakare prieš atsiguldamas praričiau *Stilnox*, užsigėriau stikline vandens. Vadinasi, iki tos akimirkos vanduo dar buvo. Šįryt – jau nebe. Taigi, brangusis Watsonai, sklendė užsukta naktį – ir tai padarei ne tu. kažkas, gal net ne vienas, šmižinėjo po mano butą ir pabūgo, kad labiau nei jų keliamas triukšmas (tipeno nelyginant katės) mane pažadins tas lašo preliudas, dirginęs ir juos, kad net stebėjosi, kodėl nepabundu. Gudruoliai, tada jie padarė tai, ką būtų padariusi ir mano kaimynė, – užsuko vandenį.

O paskui? Knygos sukrautos įprasta netvarka, galėjo pereiti pusės pasaulio slaptosios tarnybos ir perversti visas lapą po lapo – nepastebėčiau. Ir nėra ko naršyti po stalčius ar spintą prieškambaryje. Jeigu nori ką rasti, šiandien pakanka vieno: pašniukštinti kompiuteryje. Gal nenorėdami gaišti laiko jie viską nukopijavo ir grįžo namo. Ir tik dabar, vieną po kito skaitydami dokumentus, susivokė, kad kompiuteryje nebuvo nieko, kas juos galėtų sudominti.

Ką jie tikėjosi rasti? Akivaizdu – norėjau pasakyti, nematau kito paaiškinimo, – ieškojo kažko, susijusio su laikraščiu. Nekvaili, suprato, kad turėjau pasižymėti tai, ką dirbame redakcijoje, taigi, jeigu ką nors žinau apie Bragadočio istoriją, kur nors turėjau užsirašyti. Dabar jau bus supratę tiesą: viską laikau diskelyje. Šianakt jie, be abejo, apsilankė ir redakcijoje, bet ten mano diskelio nerado. Taigi daro išvadą (tačiau tik dabar), kad laikau jį kišenėje. Kokie silpnapročiai, sako, reikėjo apieškoti švarką. Silpnapročiai? Subingalviai. Jei būtų protingi, nesiimtų tokio bjauraus darbo.

Dabar jie vėl bandys, prisikas bent iki pavogto laiško, apsimetę kišen-vagiais užpuls gatvėje. Todėl reikia skubiai išsiųsti diskelį adresu iki pareikalavimo, kol dar nepabandė, paskui žiūrėsime, kada galėsiu jį atsiimti. Kokios nesąmonės man galvoje, juk jau yra vienas lavonas, o Simėjas išgaravo be pėdsakų. Jiems nerūpi, nei kas aš toks, nei ką žinau. Atsargumo dėlei nugnybs mane ir baigta. Nė per laikraščius negaliu pranešti, kad apie tą istoriją nieko nežinau, vien tuo prisipažinsiu žinantis.

Kaip tame jovale atsidūriau? Manau, dėl visko kaltas profesorius Di Samisas ir tai, kad mokėjau vokiečių kalbą.

Kodėl atsiminiau Di Samisą, tą keturiasdešimties metų senumo istoriją? Tiesiog visada maniau, jog Di Samisas kaltas, kad taip ir nebaigiau universiteto, o į šitas pinkles įkritau dėl to, kad taip ir nebaigiau universiteto. Šiaip ar taip, po dvejų santuokos metų Ana mane paliko supratusi, kad, jos žodžiais, esu nepataisomas nevykėlis, – kažin, ką buvau jai pripasakojęs, kad suviliočiau.

Nebaigiau universiteto, nes mokėjau vokiečių kalbą: mano senelė buvo iš Pietų Tirolio ir nuo mažens su manimi ja kalbėdavo. Pragyvenimui jau nuo pirmųjų studijų metų pradėjau versti knygas iš vokiečių. Anuomet mokėti vokiečių kalbą jau buvo profesija. Būdavo skaitomos ir verčiamos knygos, kurių kiti nesuprato (ir kurios anuomet laikytos svarbiomis), o atlyginimas už darbą būdavo geresnis nei už prancūzų ir netgi už anglų vertimus. Manau, šiandien tas pat nutinka tiems, kurie moka kinų ar rusų. Taigi, arba verti iš vokiečių, arba baigi universitetą, tuo pat metu tų dvejų dalykų nepadarysi. Jei atvirai – verti sėdėdamas namuose, kur šilta ar vėsu, darbuojies apsiavęs šlepetėm, be kita ko, sužinai daugybę dalykų. Kam dar lankyti paskaitas?

Iš vangumo nutariau užsirašyti į vokiečių kalbos kursą. Pagalvojau, nereikės daug mokytis, juk ir taip viską moku. Anuomet profesorius Di Samisas buvo šviesulys, aptriušusiam barokiniame pastate susisukęs erelio lizdą, – kaip jį vadino studentai, – į kurį vedė platūs laiptai, užsibai-

giantys erdviu vestibuliu. Vienoje pusėje buvo Di Samiso institutas, kitoje – *aula magna*, kaip pompastiškai ją vadino Di Samisas, žodžiu, aula, kurioje buvo apie penkiasdešimt vietų.

Į institutą galėdavai įeiti tik apsiavęs šlepetėm. Prie durų jų buvo užtekinai asistentams ir dviem trimis studentams. Kas likdavo be šlepečių – turėdavo už durų laukti savo eilės. Viduje viskas buvo išvaškuota, manau, net knygos lentynose pasieniais. Taip pat ir senutėlių asistentų, nuo priešistorinių laikų laukiančių savo eilės tapti profesoriais, veidai.

Aula buvo labai aukštais skliautais ir gotikiniais žalsvo stiklo langais (taip ir nesupratau, kodėl barokiniame pastate). Nustatytą valandą, kitaip tariant, keturiolika minučių po lyginės valandos, profesorius Di Samisas išeidavo iš instituto, per metrą už jo sekdamas vyriausiasis asistentas, per du metrus – jaunesnieji asistentai, daugmaž penkiasdešimtmečiai. Vyriausiasis asistentas nešdavo knygas, jaunesnieji – magnetofoną. Šeštajame dešimtmetyje magnetofonai buvo milžiniški, atrodė nelyginant *Rolls Royce*.

Tuos dešimt metrų tarp instituto ir didžiosios aulos Di Samisas eidavo, lyg jų būtų visi dvidešimt: judėjo ne tiese, o kreive, nežinau, parabole ar elipse, garsiai kalbėdamas „mes ateinam, ateinam!“, paskui įžengdavo į aulą ir užlipdavo ant išraižyto podiumo. Taip ir tikėjaisi, kad prabils žodžiais: vadinkite mane Izmaeliu.

Pro langus sklindančioje žalsvoje šviesoje piktos šypsenos perrėžtas jo veidas atrodė lyg lavono. Tuo metu asistentai įjungdavo magnetofoną. Paskui jis prabildavo: „Priešingai tam, ką neseniai yra pasakęs mano gerbiamas kolega profesorius Bokardas...“ ir taip toliau, dvi valandas.

Toji žalsva šviesa man kėlė vandeningą mieguistumą, tą patį bylojo ir asistentų akys. Supratau jų kančias. Po dviejų valandų, kai mes, studentai, išgužėdavom lauk, profesorius Di Samisas liepdavo atsukti juostą, nusileisdavo nuo podiumo, demokratiškai atsisėsdavo į pirmą eilę, prie asistentų, ir visi perklausydavo dvi paskaitos valandas. Profesorius patenkintas pritardavo kiekvienai, jo nuomone, esminei minčiai. Kursas, beje, buvo apie Liuterio Biblijos vertimą į vokiečių kalbą. Kokia aistra, sakydavo nustėrę mano draugai.

Baigiantis antriesiems studijų metams, nors ir retai ateidavau į paskaitas, išdrįsau paprašyti diplominio darbo temos apie ironiją Heinės kūryboje (man atrodė paguodžiama, kad apie nelaimingas meiles jis kalba su, kaip maniau, deramu cinizmu – aš ruošiausi savosioms). „Ak, jaunimas, jaunimas, – pratarė Di Samisas, nepaguodžiamas, – iškart griebiatės šiuolaikinių...“

Tarsi patyręs apreiškimą, supratau, kad rašyti diplominį pas Di Samisą neišdegs. Tada pagalvojau apie profesorių Ferijų: jis buvo jaunesnis, garsėjo kaip stulbinamai protingas, be to, tyrinėjo romantizmo epochą ir viską, kas buvo su ja susiję. Tačiau vyresnieji draugai įspėjo, kad antruoju diplominio darbo vadovu vis tiek bus Di Samisas, todėl neturėčiau oficialiai kreiptis į profesorių Ferijų, nes Di Samisas iškart sužinos ir užsitraukisui amžiną jo neapykantą. Privalau eiti aplinkkeliais, lyg pats Ferijus būtų man pasiūlęs rašyti pas jį diplominį darbą, tuomet Di Samisas supyks ant jo, o ne ant manęs. Di Samisas nekentė Ferijaus dėl tos paprastos priežasties, kad pats iškėlė jį į profesorius. Universitete (anuomet, nors, manau, dar ir šiandien) viskas atvirkščiai nei normaliaame pasaulyje: ne vaikai nekenčia savo tėvų, o tėvai nekenčia savo vaikų.

Pamaniau galėsiąs tarsi atsitiktinai prisigretinti prie Ferijaus per vieną iš Di Samiso kas mėnesį didžiojoje auloje rengiamų viešų paskaitų, į kurias ateidavo daug jo kolegų, nes jam visada pavykdavo pakviesti garsius mokslininkus.

Tačiau viskas vykdavo taip: iškart po paskaitos prasidėdavo debatai, paskui jį apstodavo dėstytojai, tada visi išeidavo, nes pranešėjas būdavo pakviestas į restoraną „La Tartaruga“, geriausią tame rajone: devyniolikto amžiaus stiliaus, padavėjai vilki frakus. Kelias iš erelio lizdo į restoraną vedė ilga gatve su portikais, toliau – per istorinę aikštę, tada reikėjo pasukti už monumentalaus pastato kampo ir galiausiai pereiti mažesnę aikštę. Po portikais oratorius žingsniuodavo profesorių apsupty, atsilikę per metrą sekė docentai, per du metrus – asistentai ir per protingą atstumą – drąsiausi iš studentų. Istorinėje aikštėje studentai atsiveikindavo, ties monumentalaus pastato kampu pasišalindavo asistentai, docentai

pereidavo mažąją aikštę, bet atsisveikindavo prie restorano durų – pro jas įžengdavo tik svečias ir profesoriai.

Taigi, profesorius Ferijus apie mano egzistavimą taip niekada ir nesužinojo. O mano susidomėjimas universitetu išgaravo, lioviausiai ten lankytis. Verčiau kaip automatas, nes turi imti, ką duoda, tad saldžiu naujuoju stiliumi perteikinėjau tritomį apie Frydricho Listo indėlį į *Zollverein*, Vokietijos muitų sąjungos, kūrimą. Akivaizdu, kodėl mečiau versti iš vokiečių, bet grįžti į universitetą jau buvo per vėlu.

Blogiausia, kad su ta mintim negali susitaikyti, gyveni tikėdamas, jog vieną dieną išlaikysi visus egzaminus ir apginsi diplomą. O kai gyveni puoselėdamas neįmanomas viltis, esi nevykėlis. Vėliau, kai susivoki, – paleidi vadžias.

Iš pradžių gavau darbą Engadine, kaip privatus mokytojas – tas vokieukas buvo per kvailas lankyti mokyklą. Puikus klimatas, priimtina vienvietė. Ištvėriau metus, nes mokėjo gerai. Paskui vieną dieną berniuko motina užspėitė mane koridoriuje, leisdama suprasti, kad neapgailėstautų (man) atsidavusi. Ji buvo atsikišusiais dantim ir turėjo ūsų šešėlį, tad mandagiai leidau suprasti, kad šiuo klausimu esu kitos nuomonės. Po trijų dienų buvau atleistas: berniukas nedarė pažangos moksluose.

Tada pradėjau verstis rašėivos amatu. Maniau bendradarbiausiąs su įvairiais laikraščiais, bet įtikau tik keletui vietinių dienraščių. Rašinėju apie provincijos teatrų ar klajojančių trupių spektaklius. Dar spėjau už kelis skatikus pristatyti varjetė, iš užkulisių stebėdamas šokėjas jūreiviškais kostiumėliais, sužavėtas jų celiulito, paskui eidavau su jomis vakarieniauti į pieno barą. Kava su pienu, o jeigu jos turėdavo pinigų – ir keptas kiaušinis. Ten įgijau pirmąsias lytinio bendravimo patirtis, su dainininke, mainais už palankų straipsnelį, tiesa, Saluco dienraštyje, bet jai pakako.

Tapau klajokliu, gyvenau įvairiuose miestuose (į Milaną atvažiavau tik Simėjo kvietimu), taisyčiau korektūras bent trijose leidyklose (universitetų, ne didžiosiose), vienoje jų teko tikrinti enciklopedijos straipsnius (sužiūrėti datas, kūrinių pavadinimus ir panašiai) – darbai, kuriuose įgijau tai, ką Paolas Viladžas kadaise pavadino baisinga erudicija. Nevykėliai,

kaip ir savamoksliai, visada žino daugiau nei tie, kurie ko nors pasiekė: jei nori ko pasiekti, turi žinoti vieną vienintelį dalyką ir negaišti laiko, kad sužinotum visus. Erudicijos malonumas skirtas nevykėliams. Kuo daugiau dalykų žmogus žino – tuo daugiau dalykų jam nepavyko.

Keletą metų skaičiau rankraščius, kuriuos man duodavo leidyklos (kartais net ir didžiosios), nes jose niekas nenorėdavo jų skaityti. Mokėdavo penkis tūkstančius lirų už rankraštį, visą dieną tįsodavau lovoje įnirtingai skaitydamas, paskui dviejuose lapuose surašydavau vertinimą, pasitelkęs visą sarkazmą nieko nenutuokiančiam autoriui sunaikinti, leidykloje visi lengviau atsikvėpdavo, parašydavo nelaimėliui apgailėstaują turintys atmesti, ir tiek žinių. Skaityti rankraščius, kurie niekada nebus išleisti, gali tapti amatu.

Tuo metu nutiko ir ta istorija su Ana – ji pasibaigė, kaip ir turėjo pasibaigti. Nuo tada nebepajėgiau (arba to karštai netroškau) susidomėti moterimi – bijojau vėl patirti nesėkmę. Į seksą žiūrėjau kaip į terapiją: vienas kitas atsitiktinis nuotykis, kai nebijai įsimylėti, viena naktis ir ačiū, buvo labai malonu; dar protarpiais mokami santykiai, kad neapsėstų geidulys (šokėjų dėka tapau neįjautrus celiulitui).

Bet nesilioviau svajojęs ir apie tai, apie ką svajoja visi nevykėliai, – parašyti knygą, kuri mane išgarsintų ir sukrautų turtus. Netgi dirbau negru (arba, kaip politiškai korektiškai sakoma šiandien, *ghost writer*) detektyvų autoriui, kuris skaitytojams privilioti pasirašinėjo amerikietišku vardu neįlyginant *spaghetti western* aktoriai, tikėdamasis išmukti, kaip tampama didžiu rašytoju. Buvo gera darbuotis šešėlyje, už dviejų uždangų (Kitas ir kitas Kito vardas).

Lengva rašyti kito autoriaus detektyvus, tereikia imituoti Čandlerio ar, blogiausiu atveju, Spileino stilių, tačiau pabandęs brūkštelėti ką savo pamačiau, kad aprašydamas kokį veikėją ar gamtovaizdį nuklystu į literatūrinės lankas: nemokėjau pasakyti, kad tas ar kitas vaikštinėja vaiskią, šviesią popietę, o rašydavau, kad jis eina „po lyg Kanaletu nutapytu dangum“. Vėliau pastebėjau, kad tą darydavo ir D’Anuncijus: norėdamas apsaityti Kostancos Lendbruk dorybes, rašė, kad ji lyg iš Tomo

Lorenzo portretų, Elenos Muti bruožai jam priminė kai kuriuos jaunojo Moro tapytus profilius, o Andrėjus Sperelis buvo panašus į Borgezės galerijoje kabantį nežinomo didiko portretą. Todėl, norėdamas perskaityti romaną, turėjai pasklaidyti spaudos kioskuose parduodamas meno istorijos brošiūras.

Jei D'Anuncijus buvo blogas rašytojas, nereiškia, kad ir aš privalėjau toks tapti. Kad atsikratyčiau ydos cituoti, nutariau neberašyti.

Žodžiu, mano gyvenimas nebuvo iškilus. O jau perkopęs penktą dešimtį gavau Simėjo kvietimą. Kodėl gi ne? Galiu išbandyti ir šitai.

Ką man dabar daryti? Rizikuočiau iškišdamas nosį iš namų. Verčiau palaukti čia, gal jie lauke tyko, kada išeisiu. O aš neišeisiu. Virtuvėje turiu krekerių ir mėsos konservų. Nuo vakar dar liko viskio pusbutelis. Dienai ar dviem pakaks. Įsipilu du lašus (gal dar du lašus vėliau, bet jau tik popiet, gerdamas ryte nukvanki) ir bandau sugrįžti į to nuotykiu pradžia, nereikia nė skaityti diskelio, bent kol kas viską aiškiausiai atsimenu.

Baimė numirti įkvepia atsiminimus.

II

1992 metų balandžio 6 diena, pirmadienis

Simėjas buvo kažkieno kito veidu. Tuo noriu pasakyti, kad niekada neatsimenu vardų tų, kurie vadinasi Rosis, Brambila ar Kolombas, net ir Madzinis ar Mandzonis, nes jie turi kažkieno kito vardą, tik žinau, kad turėtų vadintis to kito vardu. Taigi, Simėjo veido negalėjai įsiminti, nes atrodė kaip kažkieno, kuris buvo ne jis. Tiesą sakant, jo veidas buvo visų.

– Knygą? – paklausiau.

– Knygą. Žurnalisto atsiminimai, pasakojimas apie metus trukusį darbą rengiant dienraštį, kuris niekada nebus išleistas. Beje, laikraštis vadinsis „Rytoj“, primena mūsų vyriausybių *motto*: apie tai pasikalbėsime rytoj. Taigi, knyga turėtų vadintis „Rytoj: vakar“. Gražu, tiesa?

– Norėtumėt, kad aš ją parašyčiau? Kodėl jums pačiam neparašius? Juk jūs žurnalistas, tiesa? Kadangi rengiatės vadovauti laikraščiui...

– Būti vyriausiuoju redaktoriumi nebūtinai reiškia mokėti ra-